

## **Skutečnost x realita**

**Ladislav Hejdánek**

This is a part of the original document:

[2000](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[2000](#)

- ◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 31. 7. 2000
- ◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 31. 7. 2000

## Skutečnost x realita

Přestaneme-li předsudečně (neboť s oporou jen v tzv. intuici) předpokládat, že základními jednotkami, takřkajíc „stavebními kameny“, univerza (tj. vesmíru, jehož jsme součástí, ale kterému se pokoušíme porozumět), nejsou „částice“, partikule, nýbrž události (jakožto kousky událostného dění, vnitřně integrované, takže můžeme mluvit o jejich počátku a konci, tj. o počátku a konci jejich integrovanosti, která z nich dělá skutečné „jednotky“, sjednocené celky, mající časový charakter, totiž právě počátek, průběh a konec), musíme se tázat na povahu jejich schopnosti na sebe navzájem reagovat (a protože každá reakce je založena na schopnosti akce, tj. schopnosti být aktivní, tedy „aktivně reagovat“ což znamená, že tato reakce není nutně a jednoznačně predeterminována tím, nač je reakcí). Tu se zdá být nepochybné, že reaktivita událostí není stejná, ale že jak citlivost, tak zejména práh této citlivosti jsou pevně spjaty s typem události a zejména s její relativní komplexností (či relativní jednoduchostí), tedy s tím, o čem můžeme mluvit jako o úrovni události. Proto můžeme také mluvit o tom, že události nižší úrovně mají omezenější vnímavost ve vztahu k jiným událostem, resp. že jejich reaktivita má vyšší práh a menší výběr prostředků, zatímco vyšší události mají přinejmenším v některých směrech práh vnímavosti i reaktivity výrazně nižší a prostředky, jakým způsobem budou reagovat, výrazně bohatější. Pripustíme-li, aby se naše další úvahy ubíraly naznačeným směrem dost důsledně, dojdeme k závěru, že všechno to, co pozorovatel na lidské úrovni může zjišťovat, je vposledu zcela závislé na nejnižších stupních úrovně reaktivity. Způsob, jak na sebe reagují nejnižší složky skutečnosti, nemá charakter kauzální – to je první závěr našich úvah. Viděno z odstupu (tj. z hlediska jakéhosi předpokládaného „pozorovatele“, což však nemusí být nutně člověk, nýbrž prostě jen jiný subjekt, tj. jiná vnitřně integrovaná událost) je třeba připustit, že přinejmenším na kvantové úrovni může být např. vzájemná reakce jádra a některého z jeho elektronů do jisté míry různorodá, a že tato různost nemůže být jednoznačně převedena na nějaký předchozí stav, z něhož prostě neplývá. Teprve tam, kde máme k dispozici statistický velký počet podobných atomů s příslušnými elektrony, lze vysledovat jistý převažující trend, který se nám makroskopicky jeví jako nějaký zákonitý vztah (ačkoliv může mít a ve skutečnosti také má mnoho výjimek). Mluvit v takovém případě o nějaké „fakticitě“ či jako o „reálném stavu“ např. fyzikálního systému je zcela zavádějící, neboť jakákoli taková „fakticita“ je výsledkem mnohočetné reaktivity interagujících subsložek pozorovaného a popisovaného systému. Z toho můžeme odvodit, že skutečnost je vždy mnohem složitější a mnohověrstevnatější než to, co pak předvědecky nebo vědecky rekonstruuje na základě svých intuic, základě své vnímavosti resp. původní úrovně své reaktivity nebo na základě předem zaujatých intelektuálních pozic, spjatých s teoretickými předpoklady, které mohou být do značné míry vadné a poplatné své době.

(Písek, 000731-1.)